

במאה ה-8, אחרי הכיבוש הערבי, היגרו גם יהודי א"י וגם יהודי בבל למצרים, וכל קהילה הקימה בפוסטט בית כנסת משלה — [פוסטט היינו קהיר הישנה]. לאחר כיבוש א"י ע"י הצלבנים בסוף המאה ה-11 נפרדו יהודים, שנפלו בשבי הצלבנים, ע"י יהודי מצרים והוכאו למצרים.

ר' בנימין מטודלה כתב³⁰ בשנת ד'תתק"ל (1170), שבעיר גדולה, היושבת על שפת הנילוס, היו שני בתי כנסיות אחד לאנשי ארץ ישראל ואחד לאנשי בבל וכלשונם: "ואינם נוהגים מנהג אחד בפרשיות ובסדרים של תורה כי אנשי בבל נוהגים לקרות בכל שבוע פרשה כמו שעושין בכל ספרד ובכל שנה מסיימים את התורה ואנשי ארץ ישראל אינם נוהגים כך אבל עושים מכל פרשה שלשה סדרים ומסיימין את התורה לסוף שלוש שנים".

כעשר שנים אחר כך כתב הרמב"ם³¹: "ויש מי שמשלים את התורה בשלוש שנים ואינו מנהג פשוט". מספר שנים אח"כ ציין בנו אברהם³², כי בעירו (פוסטט) היו שני בתי כנסת: אחד לפי מנהג בבל ואחד לפי מנהג א"י. בקשר לקריאת התורה כתב: "יקרי פי הדה פי ספר תורה פרשה ופי הדה סדר". (בבית הכנסת הבבלי קראו פרשה לשבוע, ואלו בבית הכנסת הא"י קראו סדר לשבוע).

כן מצוי כת"י³³ משנת ד'תתקע"א (1211), שתכנו הכרה רשמית בנוסח בית כנסת הא"י בפוסטט. ממסמך זה לומדים שעדיין נהגו לסיים את התורה בכל שלוש שנים. "וקראה אלפרשה פי אלמצחאף בואגב כל סבת ואן יקרא פי ספר תורה אלסדר". (בכל שבת קראו את הפרשה מחומש ואח"כ את הסדר מספר תורה).

בגניזה של קהיר נתגלו שני כת"י המפרטים את ההפטרות של המחזור התלת-שנתי. באחד מהם³⁴ מופיעות המילים הראשונות והאחרונות של כשבעים הפטרות, המתחילות מנח ומסתיימות בתחילת ספר ויקרא, ובכת"י השני³⁵ נמצאות מספר הפטרות מתחילת ספר דברים. תגליות אלו משמשות ראיה נוספת, לכך שבתקופת סוף הגאונים, (תאריכים מדויקים של הכת"י האלה אינם ידועים), היו בתי-כנסת בפוסטט, שנהגו בקריאתם לפי המחזור התלת-שנתי.

אחת הבעיות בחלוקת הפרשיות למשך השנה צצה במקרה שבו יום שמיני של פסח, או יום שני של שבועות חל (בחו"ל) בשבת. בא"י הימים האלה הם ימי אסרו חג, ולכן קוראים בהם פרשת השבוע, לעומת זאת בחו"ל הם נחשבים ליו"ט וקוראים בהם את פרשת המועדים. יוצא מזה שאחרי המועד יהיה צורך להשוות את הפרשיות של חו"ל עם הפרשיות של א"י, ולשם כך מחלקים שתי פרשיות בא"י לשתיים בו בזמן שבחו"ל הן מחוברות. ברור הבעיה הזאת החל רק עם המעבר בא"י מן המחזור התלת-שנתי למחזור השנתי. מן הספר כפתור ופרח (שנכתב אחרי שבע שנים מחקר), אנו רואים, שכבר בשנת ה'פ"ב (1322) נפתר נושא זה. לפי דברי המחבר³⁶, בזמן ששמיני של פסח חל בשבת בשנה פשוטה,

30. ר' בנימין מטודלה, מסעות של רבי בנימין ז"ל, עמ' צ"ד-צ"ח, יוצא לאור ע"י אשר, ניו יורק.

31. רמב"ם, משנה תורה הלכות תפילה פרק י"ג ס' א.

32. ר' אברהם בן הרמב"ם, כפאיה אלעאבדין, כת"י בודליינה אוקספורד, קטלוג נויבאור 1274, פוליו 56.

33. כת"י בודליינה אוקספורד, קטלוג נויבאור 22 — 2834, פוליו 41.

34. כת"י בודליינה אוקספורד, קטלוג נויבאור 3 — 2727, פוליו 24.

35. כת"י בית המדרש לרבנים ניו יורק, קטלוג אדלר 2105.

36. כפתור ופרח, פרק י"ד, עמ' 55, הוצאת צבי הירש עדלמאן, ברלין תרי"א.